

Pest 1859, vasárnap october 9-kén.
Megjelenik minden vasárnap másfél nagy iven.

1. köt. 12. sz.

Előfizetési díj fél évre 5 ft. 25 kr., egész évre 10 ft. 50 kr.
Előfizetheti: Werfer Károly kiadónál feldunator 10. szám alatt, és minden cs. kir. postahivatalnál.

Példának okaért.

A tudósok rég kitalálták, hogy nem az az erős ember, ki Kecskeméten Toldit földhöz vágta, — az sem, a ki Malakofra fölmászván, a muszkákat Sebasztopolból kiverte; hanem a ki önmagát le tudta birkózni.

Ó, higgyétek el, ha több ilyen példa volna, a circusban pénzért is mutattak volna egyet, épen úgy, mint azokat a perzsákat, kik a kést hajigálták egymásra, annélkül, hogy a fényes élő aczél az eleven husba vágott volna; hanem

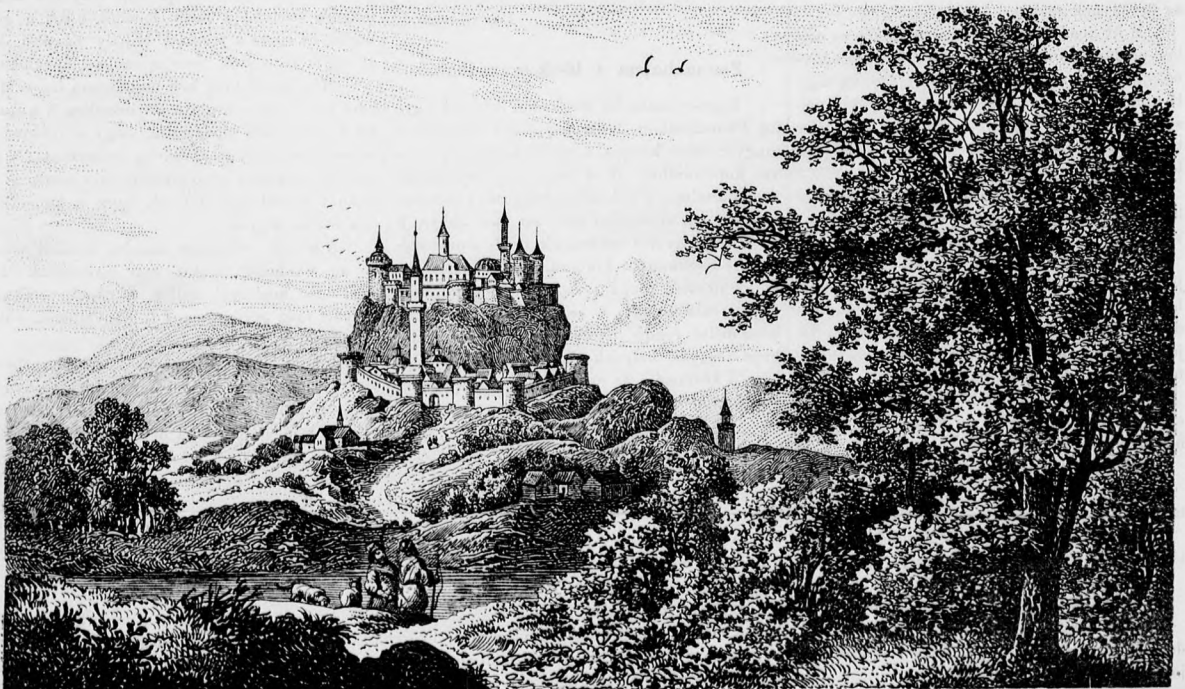
ne busuljatok, az emberiség bármily rongyos, mégis néha napján akad olyan darabja is, mi a szakadékra épen jó lesz — foltnak.

Balaton-Füred az a hely, hova a beteg fölépülni, a munkás ember nyugomni, némely ember pedig megbolondulni jár, s minthogy a gyalogjáró embert nehezen veszik észre, a dívat bolondjai négy lovas kocsira ülnek, s így bolondságaiknak is több nézője akad.

1853-ik esztendőben huszonnyolcz négyes

fogatu koci jött Füredre, s ezen számnak fele okvetelen azért kantározottatott fel négy lovat, hogy ha már magát nem szánja meg a világ, és nem beszél róla, legalább tekintse a lovat, és beszéljen azokról.

Reggel kilencz óraker a négy lovas fiatal-ság kiállt ostordurrogatásra, s vagy fél óráig mutogatták, mit tud az a fiatal ember, kire az édes apa néhány ezer forintot költött el, csak-hogy sokat tanulthassanak meg vele, s ime,

midőn most a fiunk beszédjét hallgatjuk, azt hisztük, hogy tíz esztendeig csak a négy lovas kocsis volt a professora, s ő kelmetől a témédek pénzért durrogatni tanult.

Hol egyik, hol másik állván ki durrogatni, a mellénk leülő fiatalság hosszan beszélgetett a gyepől, kisafás és ostorhegyes lórl, meg hogy ez a Pista, meg a másik Gyuri milyen kocsis! sőt az egyikről, kire méltóságos apja harmincezer forintot eloskolozott, azt is mondá, ha maholnap elverné mindenét, akárhol megfogadnák négy lovat hajtani!

Néhányan olyanok is álltunk ott, kiket aligha befogadnának valaha kocsisnak, s ekkép elég okuk van hasznát venni tanulmányaiknak, azon gondolatban, hogy nekünk csak családunk, hanem a haza is vár tőlünk valamit; nem csuda tehát, hogy közülünk megszólamlék egyik, s a négy lovas urfnak sajtászerű dicséretét hallván, azt kérdi a dicséretől:

„Ugyan, nem mondaná meg kegyed: az az urfi a kocsiságon kívül tud e egyebet is?”

„Nem szorult az arra, hallja az urfi!” mondja nagy hegykén a dőlyfős, s midőn elmentében rám is nézett, jól megjegyzém azemat, hogy soha el ne feleddhessem.

Az összeadásnak valódi próbája szokott lenni a kivonás, és valamint a számvetésben kivívja magát az igazság, úgy nem marad adós az élet; mert nem hiában mondá az egyszeri jurátus, hogy a sors megkeresi az embert, ha másképp nem, pinézre képében is ildőzi; mert a mint tudjuk, még a pinézereket is legtöbbször Sorsnak (Georges) nevezik most.

Csak két évig kellett várakoznom, hisz négy lovon könnyebben halad az ember, s egyik ember haza ér a négy tátoson, másik pedig eljut az örvényig.

Az én fiatal emberem is igen meghajszolta a lovakat, s minthogy maga sem tudta hova akar menni, a lovak ösztönszerűleg vitték el az örvénynek széleig.

S itt kezdődik azon pillanat, midőn az ember példává válik, akár belebukják az örvénybe, akár visszatérjen onnét; mert így is, úgy is újjal mutatnak rá, hogy az egyik példa másokat elriaszol, míg a másik követésreméltó tényképen szolgáljon a gyerekek és fiatal boldokoknak.

1855-ik évnek legelső napján kopogott valaki ajtómon, és szokott emberséggel, mondom: szabad!

„Szerencsés jó napot kívánok! — mondja egy fiatal ember, kinek némileg viseltes ruhája nem annyira gazdálkodó, mint szükölködőre mutatott, s midőn hirtelenében ekkép tájékozom magamat, utána mindjárt megösmertem az 1853-iki fűredi fiatal embert.

„Mivel szolgálhatok?” Kérdém a belépőt, el nem tudván gondolni, mi kergethette fűredi hősmet idáig?

„Megösmert ön?”

„Ha jól emlékszem, Fűreden láttuk egymást.”

„Annál jobb, hogy ön még emlékszik azon időre, midőn én még négy lovon jártam.”

„És most?”

„Most gyalog jöttem önnek igazat adni.”

„Azt tartom, — kegyednek kevés örven-denivalója van azon, hogy nekem igazat adjon.”

„Eltalálta ön, — mondja váratlan vendégem,

hanem midőn rászántam magamat arra, hogy ily viseltes állapotban mutassam be magamat, egyszersmunt azt is tudja meg, hogy végkép nem súlydtem el; mert szeretnék munkát vállalni, ha ön arra segédkezett nyújtand.”

„Mit tud ön? mi jövődjének alapjául szolgálhatna?”

„Egyszerű a kérdés, uram, — jegyzi meg ő, — és a felelet mégis oly nehéz, midőn még az sem jutott eszembe, hogy egykori tanulmányaimból ily későn kérdezzenek ki.”

„Mire szánta el ön magát?” Kérdém újra.

„Szigorú böcsületesség és vasszorgalomra, — és hogy némileg tájékozhasa ön magát, megvallom: fél év óta irodái másolással foglalkoztam, és inkább éheztem, mint egykori vagyonyomból megmaradt háromezer forintnyi tőkéskémmhez nyultam volna, s ebből láthatja ön, hogy parancsolni is tudok magamnak.”

„Elég, — mondám, nem akarok több bizonyítványt, s talán sikerült olyan állomásra vezérelni, hol a szorgalom és böcsületesség a jövődöt türethetvé teszi.”

E pillanatban vendégem arcán mély megindulást láték, mi legkevesebb sem hasonlított azon daczhoz, mit Fűreden látték. Szükségtelennek gondolám faggatni, hanem megtevém a lépéseket ott, hol azt legzélszerűbbnek véltem.

Negyed nap mulva tisztességes állomásba lőn helyezve, s két év mulva a szorgalom fokáról fokra azon polczra vitte, mit szigorú böcsületesség, vasszorgalom tud csak megérdemlenni.

Most már a szerencse melléje szegődött, mert a mit a balszerencse és az oktalanság elragadt tőle, a szorgalom és egy szerencsés házasság meghozta.

Rövid a történet; de a ki tanulni akar belőle, épen úgy veheti hasznát, mint a beteg a legkisebb labdacsinak. A kinek tetszik, oki ljon rajta, hisz példának okáért mondám el.

Vas Gereben.

Pannonhalom a 16-ik században.

Legnevezetesebb történelmi helyeink egyike Pannonhalom, hova legelőször érkezett a magyar szent korona. Legelső királyunk nevével kapcsolatban áll e hely, mely nyolczszázad óta telepe a tudományosságának, s valamint emlékezetes történelmi híre, ma már abban is jeles, hogy nyolcz századnak történelmi emlékeit és tudományos kincseit, mit irodalom összegyűjtethet, roppant és ékes könyvtárában együtt találhatjuk. A szentbenedekiek tiszeltre méltó rendje nyolcz századon keresztül bírja e helyet, melynek újabb alakját ismételve látta a közönség, de nem árt bemutatni, milyen volt három századdal előbb.

Mihály baci tréfi.

Közlj egy atyafi.

IV.

A ki talán azt hiszi, hogy Mihály baci tréfi egy hamar elfogynak, az azt is hiszi, hogy kétszer tűz is kettő.

Dehogy fogynak el, hogy is fogynának el, midőn mindig csinálja őket, mintha úgy ki volna rá szabva a munka, mint a eszmadaiánásra a talpalás. Véghetlen szorgalommal gyártja ő a tréfiát, és azt is merném mondani, hogy min-

den héti vásárra jutna egy kópéság, pedig úgy-e hogy minden héten van egy.

Azt már tetszik tudni, hogy a pesti színészek rendkívül szeretik a Svábhegyet, és csak akkor boldogok, mikor a hegytetőn lehetnek. Hanem valamint a rétnék megvannak a maga szunyogjai, mik a leheveredőt fölsípkedik, úgy volt meg a Svábhegynek átkai között az is, hogy a budaörsi svábok reggel korán és este későn mindig hangos énekszóval kajdásztak keresztül a Svábhegyen.

A kit valaha fölugrattak álmából, az legelőbb tanubizonyoság lehet, milyen méreg lehet az esetlen kornyikálás annak, ki a csendet és nyugalmat drága pénzért veszi, s azon kívül ugyanezért még gyalog is megyen a Svábhegyre; s íme, a minek árát előre letették vele, most elkiabálják tőle.

No, ezen is segített Mihály baci, ki arra van hivatva, hogy minden kemény diót föltörjön, akár a falhoz kelljen a kemény diót ütni, akár annak a fejéhez, ki azt elejbe vetette.

Mihály baci nagyon jól tudta azt a híres mesét, mikor hét sváb ment egy nyul ellen, tehát hogy legrövidebben elvégezhesse a munkát, azt gondolta ki, hogy a budaörsi svábokat meg kell ijeszteni.

Van a Svábhegyen két nagy, terebélyes fa, esik pedig e két plánta egymástól néhány ölnyire. A két fa között gödröt ástott Mihály baci, aztán a gödrbe széket helyezett. Mikor ezzel készen volt, szerzett valahomét nagy fehér lepedőt, valamint a színházról is förendelte azt a hosszúságáról híres kardalokot is, kit a maga idejében különös megkülönböztetés végett elneveztek „Tacsó Kovács“-nak.

Ez a fiatal tehetség magasabb volt egy ölnél, azon kívül megvolt azon jó tulajdonsága is, hogy engedelmes szolgálja volt Mihály bacinak, ha valami tréfiában inasra volt szüksége.

Ezen hűséges szolgálta nap lenyugta után magára szedvén a fehér lepedőt, beült a gödrbe, és várta a jeladást Mihály bacistól, ki az egyik fa mellett leste a szokott éneklőket.

Még azt is meg kell mondanom, hogy Mihály baci jártas lévén a bűvészetben, s a mint azt a színháznál tapasztalta, hogy a villámlást és mennydörgést is élethíven utánozzák, ő is szerzett magának görögützének való szert, s a tervhez képest úgy hinté el, hogy a komédiának hatása legyen.

A kívánt pillanatra minden készen volt, de az alkalmatlankodók sem maradtak el; mert már messziről hallák a nótakeveréket, melyért még görögützport is kénytelenek voltak venni.

Jókora csapat jött a fák közelében elvezető gyaloguton, s midőn már ötven lépésnyire lehettek, Mihály baci is készen állott; mert a gyújtóporból három kört hintett, melyek közül az első igen kiesiny, de a második és harmadik fokozatosan nagyobb volt, — s a mint közeledének az énekesek, az első, az az, a legkisebb kört elgyújtá. Ugyanezen pillanatban Kovács is föállt a székre, s onnét, mint valami lélek emelkedett föl a tűnek kisérteties világa mellett.

Az énekesek meglátva a fehér lepedős alakot a szokatlan fénynél, megdöbbenek, azonban mindenik saját képzéledésének tulajdonítván a dolgot, elhallgatva bár, de tovább mentek.

Mihály baci jónak látta a második kört

is elgyújtani, minek már nagyobb hatása lön; mert a budaörsiek rémülve bujtak össze, midőn a lángoló körből újra látták fölemelkedni a fehérlő alakot, — s ijedtükben most már azt sem tudták: előre menjenek vagy hátra?

A hatást nem lehetett eltagadni; de Mihály bácsi teljes győzelmet akart, s mielőtt a megremültek tájékozhatták magukat, elsütö a harmadik kört is, mi pokoli lön; mert a vastagon ellihent tűzpor sutorgása közt a fehér lepedős nem csak fölegyenesedett, de sőt már ki is lépett, mire a budaörsiek eszeveszetten rohantak szét az erdőségnek.

Ezen naptól fogva a budaörsiek mindig elkerülték a régi utat, s énekük miatt a színeszek már most nyugton alhatának.

Az ó-világ hét csudája.

III.

Jupiter szobra.

A Nilus és Euphrates gyönyörű vidékéről a nyájás Görögországba vezetőjük olvasóinkat, az Alpheus folyam mosolygó partjára, Olympiának sötét olajfái alá.

Ott a szent berek előtt — a melyben a dicsőséges nemzeti ünnepélyek tartattak — állott egy Zeus, vagy rómaiában, Jupiter tiszteletére emelt templom, mely egyike volt a kis Görögország legnagyobb építményeinek. Ezen templomban állott a „mennydörgő istennek“ Phidiás által faragott remek szobra, melyben a plastikai tökélyek megtestesítése tőlpontját érte el nemcsak a görög, hanem minden népek között, nemcsak a hajdani korban, de egész napjainkig. — E szobornál — melynek csak igen hiányos leírását bírjuk — annyira bírta az ó világ embereinek csodálatát, hogyha valaki a nélkül halt meg, hogy e remekművet életében csak egyszer is látta volna: mindenektől boldogtalannak tartott; sőt azon hiedelem is uralkodott, hogy e szobor készítésekor vagy isten szállott alá a művészhez, vagy a művésznek kellett istenhez fölszállania, csak ily módon alkothatván anyire tökéletes művet.

Jupiter trónon ülve ábrázoltatott e szobornál, mely a talapzattal együtt 42 lábnyi magas volt, — de meglepő alakjánál fogva még jóval magasabbnak látszott. Bal kezében hosszú, felső végénél sással diszitett s nemes érczekből ragyogó királyi pálcza tűndökölt, s míg jobbán a győzelem istennőjének kis képszobrát tartá, a mint az diadalajándékait Zeusk-nak felajánlja. E kis szobornak, valamint magának a Jupiter nagy szobrának is, meztelen testet ábrázoló részei elefántcsontból, a bő köpeny pedig, mely az olympi isten természetét körülölelvé, tarka színekkel emaillozott aranyból készitették. A hajfirtók szintén aranyból voltak, rajtok zöldre emaillozott babérfüzért helyettesítő aranykoszorúval. Maga a trón pedig a szép művészetnek szintén remek alkotmányát képezé, s gazdagon föl vala ékesítve képekkel, s négy ivalaku oszlopocskán nyugodott, melyek ismét alul befalazott gerendákhoz valának erősítve: hogy az egész szobornál ropant súlyát biztosan tarthassák. A trón sötét kékre volt festve: hogy így a paláznak tarka színeivel ellentétet képző alapszínzetül szolgáljon. E palást emaillozása Phidiás unokaöccsének, a festész Panámosnak tulajdonítottatott. A trón lábaihoz négy-négy női alakot ábrázoló

szobrocska dűleszkedett, míg alul a talapzat a görögöknek Herkules és Theseus idejében az Amazonok ellen folytatott harczi voltak részint lefestve, részint domborműben kifaragva. Jupiternek lábai pedig egy számon nyugodtak, melyet két nyugvó oroszlán tartott, míg a trón széles lépcsőjén Aphroditének a tenger habjaiból való kikelése, s az olympi istennek általi ünneplés fogadtatása volt lefestve; e kép oldalánál bal felül a hold, s jobb felül a nap istene látszott előtűnni: megtegy azt akarván ez által a művész jelenteni: hogy a szerelem istennőjének születésével egy egészen új világ veszi kezdetét.

A csodamű későbbi állapotára nézve megjegyezzük: hogy az bár mily éber gondviselés alatt tartatott is: mindazáltal fölláttatása után már 60 évvel az elefántcsontból készült részek szétbomladoztak, úgy, hogy az egész remekmű megsemmisülésétől lehetett tartani. Míg végre a jeles tehetségű Damophon szobrásznak sikerült a bomladozásnak indult részeket újra összeilleszteni.

Miután Caligula császárnak azon szándéka volt, hogy e szobrot Olympiából Rómába vitessze: kihivetlenek bizonyult be — a remekmű régi helyen megmaradott egész nagyszerűségében Kr. után 408-ik esztendeig; a mikor is a templom, melyben állt, lángba borulván, az emésztő tűznek martalékává lön. Ez II. Theodosius császár idejében történt.

Némelyeknek azon állítása, hogy e tűzből megmentetve Konstantinápolyban vitetett volna, és csak ott hamvasztatott volna el egy más 475-ben támadt tűz által: ezen állítás — mondjuk — hiteles történetirők bizonyítása szerint teljesen alaptalan.

A mi végre e szobor készítőjének, a híres Phidiásnak élettörténetét illeti, arra nézve csak annyi bizonyosat tudunk: hogy ő Athénben született Kr. előtt körülbelül 500 évvel, s szülővárosát 65 éves koráig el sem hagyá, mígem akkor Olympiába távozott a hírneves Jupiterszobrot elkészítendő. Dicsőséggel és kitüntetéssel tetézte tért vissza a remekművének létrehozása által ünnepelet művész Athénbe 432-ben. Ott akkor egy párt létezett, mely a kormányzó Perikles és barátai ellenébe helyezé magát: ezen párthoz csatlakozott Phidiás is, ki az akkor Athenet diszitendő minden szempontú építmény főigazgatójává és vezetőjévé nevezetett ki.

Periklessel azonban a nagy szobrász mind jobban-jobban ellentétbe jövé: az Phidiás egyik segédjét Menort megvesztegeté, hogy mesterét egy a Minerva-statuá elkészítéséhez szükséges nagy darab terméсарany elsikasztásával vádolja be, — a mi meg is történt. — De Phidiás ellenéi ez alkalommal nem érhetek célt; istensértéssel vádolák tehát másod ízben őt: mert Minerva-paizsára saját arczképet véseté. — Ezen vádra Phidiás fogságba vettetett, a hol nem sokára meg is halt, — talán a háladatlan világ fölötti bűjában. Sokan azt is állítják, hogy mérget adtak volna be neki, de ez nem bizonyos. Halálakor 68 éves volt.

Kaukuzasi képek.

(Képmagyarázat.)

Oroszország, mint tudjuk, majd harmincz éve folytat véres háborút a kaukuzai cserke-

szek ellen; oly sok éven át példátlan vitézséggel küzdöttek óriás elnyomójuk ellen a bátor bérczlakók, úgy, hogy sok időn keresztül dicsőteljesen verettek vissza a százezernyi muszka seregek a maroknyi hősiég elszánt cserkesztörzs által. Az Elborús-hegye gyakran látta az orosz szurony-erdőket büszkén közelegni, de látta ugyanazon szurony-erdőket ingani és elpusztulni is Shamy bérczainak vihara előtt; és a Kaukuz sasai sokáig a leölt oroszok husával táplálkoznak, és a kumai vad sakál eseeit orosz bajnokok csontjain rágódtak.

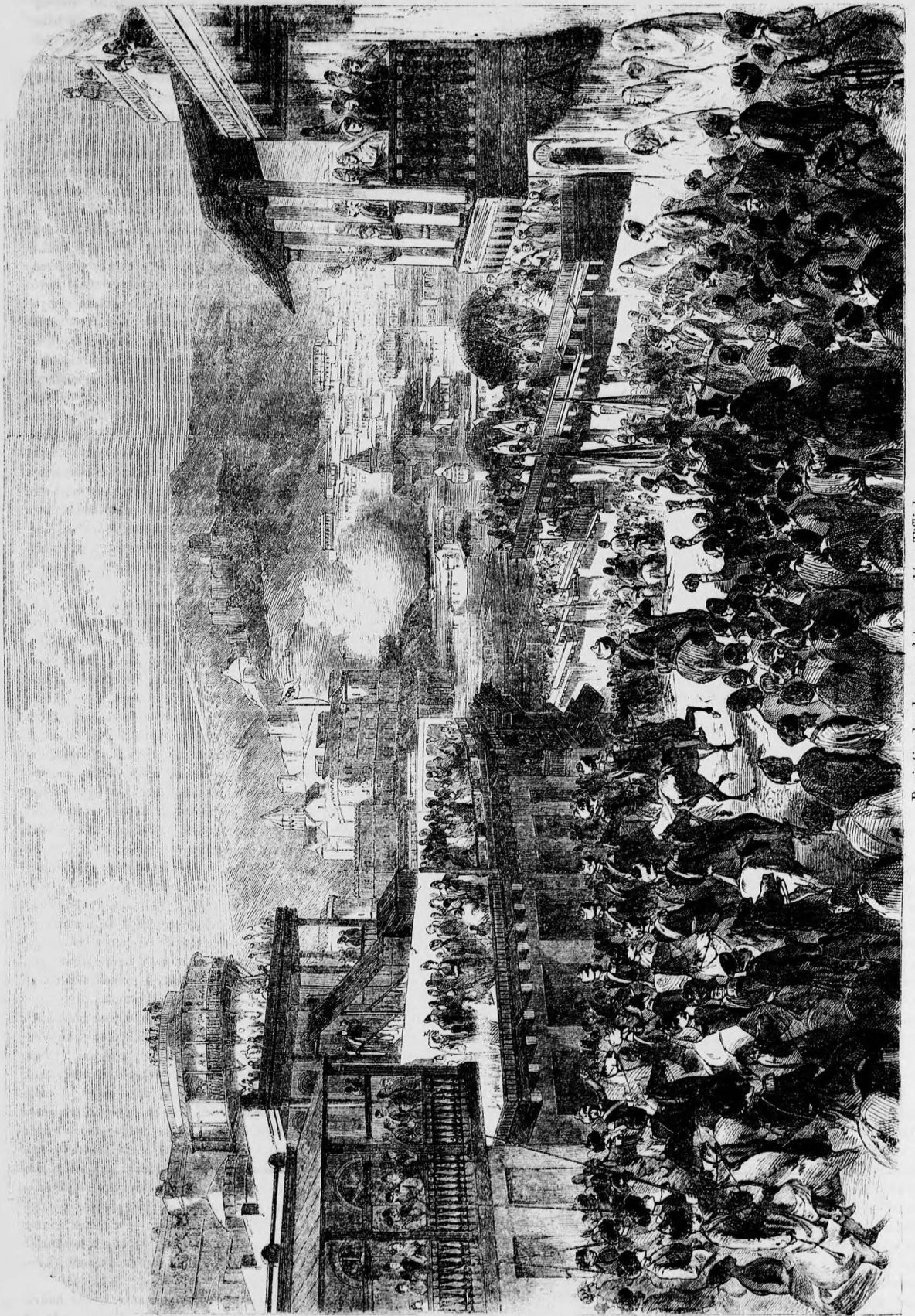
De végre is győzelmeskedni kellett a ropant túlerőnek. Bariatinsky herczeg a kaukuzi orosz hadsereg fővezére volt azon szerencsés férfú, kinek sikerült a véres drámát bevégnie; hadai a legközelebbi nyáron előnyomulván, elfoglalák egész Czirkassziát, sőt magát a cserkesz nép hős vezérét Shamy beyt, az ember fölötti csodaférfút, a profétát családijával együtt fogságba ejtették. Pétervárra küldetett az elbukott törzsfőnök, további sorsa és élete a minden oroszok czárjának kegyelmére bízván. — Hős védtő elfogatásukok részint elhullottak oldala mellett, részint vezértük szomorú sorsában osztoztak. — Azonban az orosz lapok maguk megismerik, hogy Shamy még most sem győzhetetett volna le: ha pártoskodás nem emeli föl ellene fejét ön-alattvalói között. Megunták ők már a hosszú véres harczt, s vezérok ellen föllázad, elhatározták fölvenni a szolgaság jármát.

Shamy elfogatása után Bariatinsky herczeg a győzelmes sereg élén pazarfényű bevonulást tartott az ujjonnan hódított országrészen keresztül a már rég orosz kézen levő Tiflisbe. (Lásd a képet). Fogadtatása a már rég muszka érzelmű fővárosban — kivált honfiai részéről — diesteljes és nagyszerű volt.

A keleties stýlban épült házak terraszai, erkélyei, sőt tetői is telve voltak kíváncsi nézőkkel; a festői öltözött cserkesz lányok nézegettek le az ablakokból turbános fejecskéikkel — ki tudja, tán némelyik könyes szemekkel? — a büszke tartású hadfiakra, kiknek élén táborkarával, czifra szerszámzatú gyönyörű paripáján maga a diadalmas tábornok-herczeg lovagolt. Az utcákat ellepő néptömeg oly nagy volt, hogy a hírnökképen előre küldött lovas kozákok alig tudták magukat keresztül törni a hemzsegő utcákon és téreken a székesegyházig, melynek tornyában a harangok zúgtak, míg alatt a templomban a győzelem öröme ünnepléses isteni tisztelet tartatott.

A herczeg a városnak ó-georgiai részén áthaladván, az oroszok által lakott városrészen szállt meg a királyi helytartó palotájában. Itt nagy ebéd várta az érkezőket, melyhez a tartomány mind katonai-mind polgári notabilitásai meghivattak. Míg az étteremben az ebéd ideje alatt az asztali zene hangozott, oda lenn a kormányzósági palota előtti téren a nép örömköltésai harsogtak; majd este felé a herczeg tiszteletére nemzeti táncünneplé tartatott, mely alkalommal a férfítáncban egy deli termetű ifjú járta a sereg — a nézőközönség nem kis gyönyörűségére — míg a körülállók mindegyike égő fáklýát tartott kezében. (Lásd a képet).

A másik táncvizigalmat a győző hadvezér tiszteletére a georgiai nemesség adá, a főgymnasium persa izlésben alkalmoszerűleg

Bariatinsky herceg bevonulása Tiflisbe.

butorozott nagy teremében. A tánczó férfiak és nők öltözete egészen keleties volt; különösen kellemes vala látni a gyönyörű cserkesz hölgyeket, a mint nemzeti táncukat lejtették: a hideg orosz urak, sőt maga a herceg is annyira tűzbe jöttek e valóban ingerlő látványon, hogy kezeik önkénytelen tapsra verődtek össze. (Lásd a képet). Csak a zenészek ültek ott — török módra lábaikat maguk alá rakván — egyhanguan pengetve vagy döngögtetve zene-szereiket, a melyeknek szomorú hangjai ugy tetszett, mintha az eltiprott cserkesz szabadság halálkiáltásai volnának.

Az erdélyi régi szokások és rendtartások,

az kik voltak és multanak és ujak származának.

Azt a dicséretre méltó dolgot sem hallgathatom el a régibb főurakról, hogy akár-mily távolról való rokonukat — még ha zékében járt is — soha sem szégyenlették nyilvánosan is elismerni, hanem egész becsülettel megadták mindegyiknek a rokoni czimezést, azonfölül pedig kinek-kinek szükségéhez mérve, pénzt, marhát vagy köntöst ajándékoztak; — de a mostani elkorcsult világban ezen atyafiságos szeretet is egészen eltűnt körünkől, mert most egy bocskoros nemes még a legközelebbi atyjafiát is kész megtagadni, ha látja, hogy az valamivel szegényebb nálánál.

A rokon-szeretetről szólva, most jut egy érdekos történet eszembe, mely Petki Farkas uram csicsai házána adta elő magát. Az öreg Petki Farkasnak tudniillik szép hajdon leánya lévén, ezt egy magyarországi főurhoz akarta férjhez adni, mirenéve ki is tüzetett az esketési határidő; de a leánynak már más-hoz volt hajlama. Ez a szerencsés pedig nem volt más, mint Petki Farkas uramnak egyik szép fiatal juhásza, ki minden este, ha juhait haza hajtotta, a kisasszony ablaka alá ment, és ott fuvolyázott; mit a kisasszony gyakran hallgatván, megszerette a juhászt. Petki Farkas uram — ki özvegy ember volt — nem tudott semmit e viszonyról, hanem komolyan hozzáfogott a lakadalmi készületekhez. — Elérkezvén a kitűzött nap, a vendékek megérkezének, a leányt fölöltöztetik menyasszonyi ruhájába, s indulni akarnak esketőre; de azon pillanatban, midőn már megindulnának, észreveszik, hogy a menyasszony hiányzik. Hossz-talan kutatták föl a szobát, sőt az egész környéket, a menyasszony nyomára nem akadtak. A vendékek végre is azon véleményben osztoztak, hogy a menyasszony magát a vízbe ölte, s másnap szomorúan el is oszlottak.

Évek multak el ezen különös esemény óta, de Petki Farkas uram leánya hoválettéről akkor sem tudott többet, mint azon napon, midőn az eltűnt.

Történt azonban egyszer, hogy Petki Farkasnak országgyűlésre kellően mennie, a mint a Csicsa melletti nagy erdőn keresztül haladt, egy juhászt látott feleségestől szembejöni; az asszony hosszu zékében és durva vászonsocknyában, de meztelán ballagott férje után; amint az asszony közelebb érkezett, Petki Farkas uram fölismerte benne megholtának tartott leányát; de azért nem hagyta magát indulatától elragadni, hanem zsebéből két forintot kivévén, semmit sem sejtő inasai közül egyiknek megparancsolja, hogy adja a két forintot azon

meghagyással a juhásznának, hogy vegyen rajta csizmát. Később aztán Petki Farkas magához vette az asszonynak hátrahagyott fiát, kiházásította és jószággal is megajándékozta.

Bezárólag szabadjon még szegény Apor Istvánról is, mint volt jó uramról, néhány szóval megemlékezem. Ő is olyan becsületlen igaz vértű magyar emberek között foglalhat helyet, kik szegényebb rokonaikat sohasem szégyenlették, sőt inkább őket segíteni mindig ké-szek voltak; alattvalóiban mindig jól bánt, a kiben igyekezett láttat a munkához, elősegítette, a megérdemlett pénzből soha egy garast el nem vett. — Ha mindazon jó mulatságokat, melyekben nálalétemkor részt vettem; leírni akarnám, könyveket tölthetnék be velük; hanem egyet mégis leírok, mely ugy hiszen elég tanbizonyoságot teend bőkezűségéről.

Ugyanis Keczen laktunkkor nevem napja lévén, melegek uramhoz, s azt mondom neki: Nagyságos uram, ma Mihálynap van, s mint-hogy az én nevem is az, tehát nagyságotat az asszonynyal és egész udvarával szivesen látom ebédre; mire szegény uram nevetve kérdé: De hát, uramöcsém, hol lesz a bor, hol főznek? mire én azt a választ adtam: Nagyságotok konyháján majd főznek, bor pedig van elég a pinczéban. A szegény uram erre még jobbat kaczagott, és megparancsolta a konyhamesternek, hogy nagy ebédet főzzön és inivalót is annyit adjon ki, a menyui csak kell. Az udvarház mellett volt Székely István tisztartónak a háza, ott tartották meg a nagy vendégséget.

Törítve volt ad minus tizenkét asztalra, Apor uram öreg ember lévén már, nem jöhetett el közénk, hanem felsőbb és alsóbb rendű szolgáit mind elküldötte; még a kocsiok, lovasok és fulajtárok is mind eljöttének és leülének az asztalhoz. Volt is aztán mulatás, bor 90 veder fogyott el, muzsikásokat is hozattunk, és ugy táncoltunk hajnalig.

Valljon találkoznék-e ma Erdélyben olyan ur, ki ilyent cselekedne? de keresni lehetne még az olyan urat is, ki nem kilenczeven, hanem csak kilencz vedert is nem sajnálna szolgálai mulatságára fordítani.

(Végo.)

A Great Eastern.

Az angol nemzet büszkeségének, a világ-tengeren járó minden hajó öreg apjának képté adjuk jelen számunkban. Amnyit beszéltek, irtak már ez óriási uszósörnyről, annyiszor volt már róla lapunkban is említés téve: hogy e tárgyról ismét körülményesen írni az olvasóközönség untatásának vélnök. Csak néhány szót tehát. A Great Eastern építői által eleinte „Leviathan“-nak kereszteltetett el, s csak később, midőn az első reményét veszett társulat után más összeállott részvényesek vették át a hajóépítésének folytatását: bérmlás után kapta „Great Eastern“ nevet. Oly roppant nagy e hajó: hogy mellette az eddigi legóriásabb hadigőzösök kis csónakokként tűnnek föl, s épen ez iszonyatos nagyságánál fogva hitték nagyon sokan, hogy nem fog megindulhatni. De az angol ész sokkal figyelmesebben megfontolja, pontosabban kiszámítja terveit előre: minthogy azok kivihetlenné lennének.

A hajó utra kelt, s a kis explosió, mely rajta első indulása alkalmával történt, s mint már egyszer irtuk — csak biztosságának s erősségének volt próbatétele. De e kilobbanásal mégis egy embernek szerencsétlenségé volt összekötve, melyet tragicus hatásánál fogva nem hagyhatunk említés nélkül; ugyanis a Great Eastern főépítője, Mr. Brunell, midőn hajója elindult: nem volt jelen, s a mint a föllobbanás híre — hihetőleg nagyitva — hozzá érkezett: a művész nem élhetett tovább, remek művének vélt megsemmisülése fölött szíve megszakadt! — Ne higgyétek, hogy oly hidegek azok az angolok, e példa, ugy hiszszük, állítások ellen elég melegen bizonyít!

A hajó minéműségét olvasóink sikertől főképpünkön elevenen eléállítva láthatják, s hogy egyes részleteiről is helyes fogalmat szerezhessenek: mellék-képeinken a Great Eastern fő termét, egy privát kabinját s gépcsarnokát adjuk.

Nagy-Fridrik életéből.

IV.

Nem csak ily kicsiny s igénytelen, hanem komoly s gondolkodást kívánó dolgokban is megtartá szokott modorát s kedélyességét.

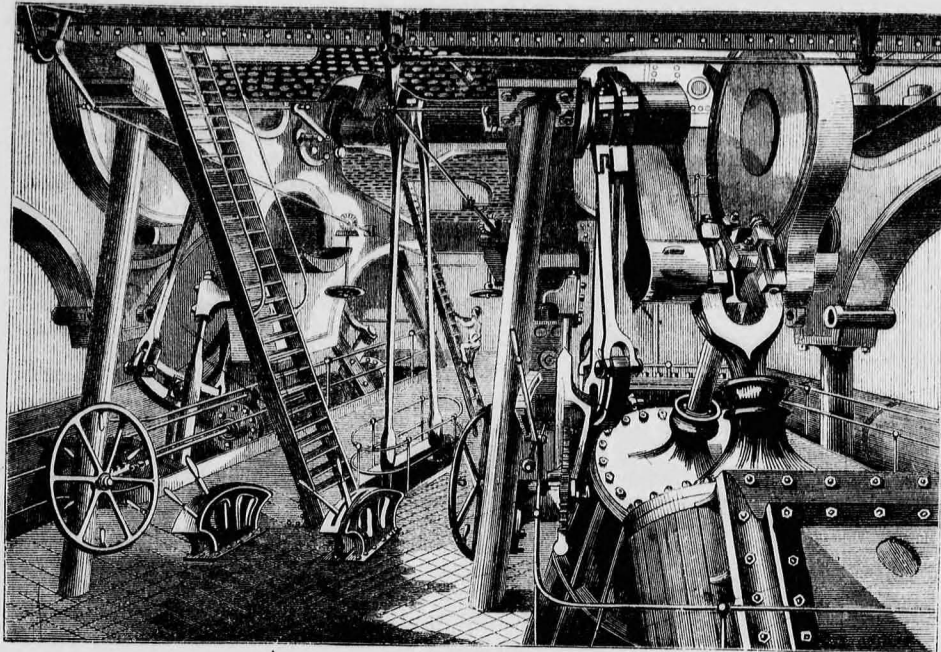
— A hét éves háború alkalmával, Dresdában létekor, egy reggel az épen reggelijét hozo inast remegni látta. „Miért remegsz?“ kérde a király szigorú hangon. Az inas, magát fölfedezve, híven térdre rogyik előtte s kegyelemért esd. Röviden, a királyt ellenéi megakarták mérgezni, s ezen gyalázatos terv kivitelére az inast csábított el. Soká beszéltek még ezen esetről, de más nem is történt semmi; a király feledéssel büntetvé meg a vétkest. Minden esetre Fridrikhez illő bosszu volt. — Fridrik szigorú a törvényekhez szabta magat mindenkor, csak ha ő volt érdekelve, akkor nem vette szorosán a dolgot.

— Az Oderoni átmenetnél egy csapat pór és pórnő fogta őt körül, s lábaihoz borulva kérték őt, szabadítandó meg az országot az ellenségtől. Nagyobb része ezen szerencsétleneknek vagy meg volt esonkítva, vagy máskép koldussá téve, az ellenség által.

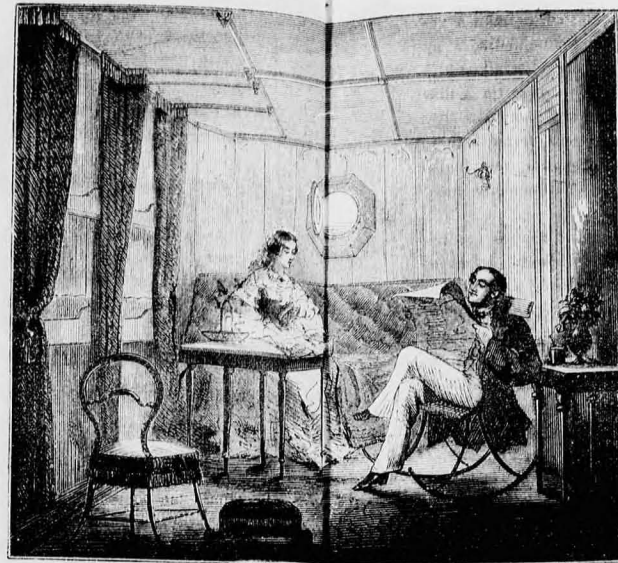
Egy ifjú pór leány, ki még e felett csinos is volt, kéré őt, eleibe állván: „Vőlegényem, ki szinte katona a te sereggedben, azt mondá nekem, hogy te vagy legjobb atyánk; s egy jó atya nem engedí meg gyermekei éhen haljanak.“ Fridrik mosolygva felelé: „Lgyekezni fogok, hogy gyermekeim meg legyenek atyjukkal elégedve, különben még nem is tudtam, hogy nekem ily szép leányom is van.“ S a király megtartá szavát, mert elüzte az ellenséget. Minden szigorúsága mellett is fő oldalai jellemének, jósága tette.

— Egy szökött katonától, miután maga elé vezetted, kérdé: „Miért szöktél el? Miután ez megvallá, hogy csak az birta őt az első-késre: hogy a király dolgai oly rosszul állanak; így vigasztalá őt Fridrik: „Harczolj még egy pár napig mellettem, s ha ez alatt nem javulnak dolgaink, akkor én is veled szököm.“

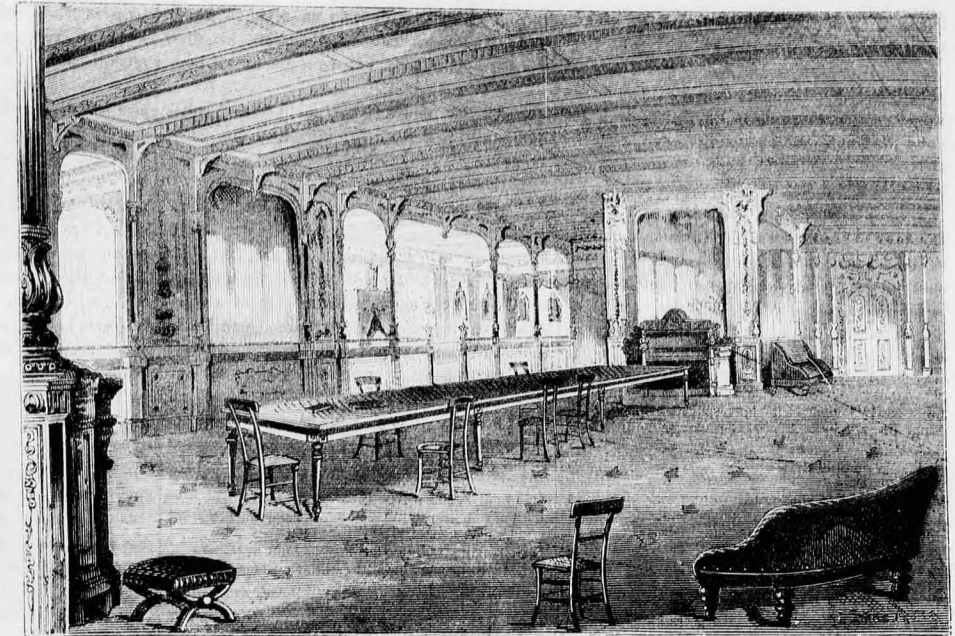
— Katonáival a legbarátságosabb viszonyban élt; egy csata utáni este egy őrtiz mellé állt, melyet néhányan testőrei közül ültek körül. — Az elmult nap eseményeiről beszélnek, s végre egyike testőreinek kérdi: „Hol volt

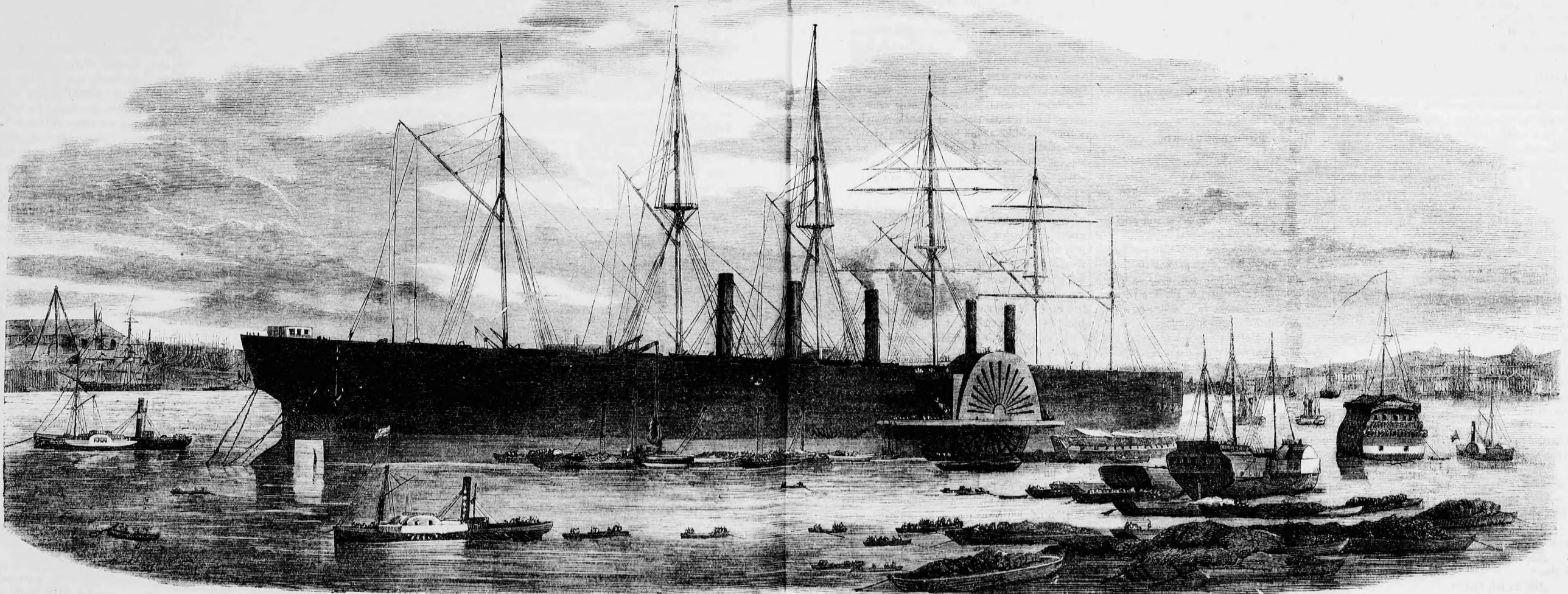
Gép-csarnok.

Magánkabin.

Nagy terem.

A Great Eastern a Themse-vízen első utazása előtt.

felség a csata alatt, különben köztünk szokott harcolni, s ma nem láttuk?"

O nem csak hogy hollétét, sőt még az okot is megmondá, miért kellett ott lennie. — Végre, hogy meggyőzze őket állításáról, felnyitá mellényét, melyből egy golyó esett ki, melyért majdnem hajba kaptak katonái, csupa irántai szeretetből.

— A zsidók uralkodása alatt nagyon üldöztek, s nem csak a nép, hanem az állam is sok igazságtalanságot követett el rajtok, mint ezt eléggé bizonyítja a rettenetes adó, mit csaknem egészen a zsidók fizettek. —

A király által alapított porcellángyár eleinte oly rozsz árut szolgáltatott, hogy senki sem akarta megvenni, s így a gyárnak következképpen meg kellett volna buknia, ekkor kapja magát Fridrik, s rá parancsol a zsidókra, hogy minden évben bizonyos mennyiségű porcellánedényt vásároljanak tőle, mi minden esetre nagyon furfangos gondolat, de a zsidóknak éppen nem tetszett, annál inkább, mivel mindenütt jobb árut kaphattak volna, mint éppen a király gyáraiban. Ezen felül minden házasság pár kényszerítve volt, „Stafrungnak“ a királyi gyárakban vásárolni edényt, s pedig sokkal nagyobb mennyiségben, mint a melyre szükségük volt.

Ezen porcellán-adó később oly nyomasztó lett, hogy a zsidók vénei többször folyamodtak Herzberg miniszterhez, enyhítést végezték, a mit ez örömet meg is tett volna; de valahányszor a királynak előhozta, ez csak azt felelte rá: „azért zsidók, hogy fizessenek.“ Egyszer ismét előhozta Herzberg a dolgot, s Fridrik ismét szökhözta felét; Herzberg erre azt találá mondani, hogy: „Mit csinál hát, Felség, ha a zsidók mind megkeresztelkednek?“ „Csak nem ment el az eszök?“ felelé a király meghökkenve miniszterének elmés gondolatán.

— A potzdami palotában sétált egykor a király, egy embert vesze észre, ki egy létra se gélyével, egy órát akart lenni a falról, de ez semmikép sem sikertült neki, mivel a padló nagyon síkos volt, zavartan tekintett tehát a királyra, ki éppen nagy lassan sétált el mellette, kit különben nem látszott ismerni. „Mit csinálz itt?“ kérdé tőle a király. „Én az órás vagyok, s ezen órát kell igazítás végezt elvinnem; de nem tudom le venni,“ felelé ez nyugotán; „Majd felsegítlek, jőjj hamar“ mondá a király, s a létra elé állván, erősen tartotta, míg az órás felmászott, s az órát le vette, s el is vitte. — Másnap jelentik neki, hogy a legszebb órát a palotából ellopták. „Hallgassatok, mert majd megtudja a világ, hogy magam segített ellopni.“

— Egy napon a Sans-souci kertben sétáltán, észre vett egy őrt, ki folytonosan nevetett, s gondolkozni látszott nevetése okán.

„Mit nevezsz?“ kérdé a király kíváncsian a feleletre.

„Két ember ment itt éppen el, felség, s hitők felett veszekedtek,“ felelé az őr.

„Hát mi van azon nevetnivaló?“ kérdi tovább a király: „hát te mit hiszel?“

„Én, felség, azt hiszem, a mit csizmadiám is hisz.“

„Hát az mit hisz?“

„Hát azt hiszi, felség, hogy ezen egy pár csizma árát meg nem kapja; s én is azt hiszem.“

A király tovább ment mosolyogva az élczen, s miután a katona felváltott, magához hivatá, s 10 tallért adott azon utasítással, hogy fizesse ki adósságait.

Kis idő múlva ismét találkozik Fridrik emberével, s kérdi tőle, kifizette-e már adósságát?

„Dehogyan fizettem,“ felelé ez ostobán.

„Hát miért nem?“ kérdé a király haragosan.

„Csak nem kívánja, felség, hogy nyomorú 10 tallért ketten változtassuk meg hitünkét.“

— Egy öreg tábornoka egy udvari bál alkalmával egy ablak mélyedésben gondolatokba merülve állt, s talán szundikált is; a király hozzá lép s kérdi: „Min gondolkodik oly mélyen, édes N.“

„Arra gondoltam, hogy ha az udvar visszavonulna, nem lenne oly feszes a társalgás“ felelé ez; talán nem is gyantitva, hogy kivel beszél. — „Meglehet, hogy igaz van“ felelé mosolyogva Fridrik, s ismét magára hagyta az őreget.

— Szinte egy tábornoka, az öreg Seidlitz, az ebéd felett elaludt; a sok udvaronc elnézve figyelmezteté a királyt rá. „Hagyjátok szegényt aludni, eleget örködött miattunk, nem csoda, ha elámosodik egyszer.“

— Hadd fejezzük be gyűjteményünket egy valóban Fridrikhez illő szóval:

„Hogy hagyta ön el XIV. Lajost?“ kérdé egy Franciaországából jövő utazótól: — Véleményem szerint XIV. Lajosnál a jóság teszi fő érdemét.“ felelé ez. — „Ah“ mondá Fridrik egy bizonyos lelkesedéssel: „a ki jó király, az nagy király is.“

Természettan.

A szag.

(Folytatjuk.)

Szagló életmű az orr, melynek három rendeltetése van: egyikre nézve úgy áll, mint nedvfelfogó és kivezető szerv, másik rendeltetése a légzés, harmadik a szaglás.

A szaglásra nézve kivétel alatt van a külszérk, a mennyiben a szagkészítésben nincs szerepe, készen találván azt, általa az idegek felingerelhetnek, átveszik és közlik a lélekkel.

A szag természeti vagy műleges: az első a mi figyelmünk tárgya kizárólag.

Mi légyen alkelemeire nézve a szag? Az egyes szagokra nézve lehetne kényvéleményt adni, de általánost, minden szagra átvihető lehetetlen. De hiszen nem is az a kérdés, miképp tetetnek össze az elemek, hogy az összetételből rózsza vagy viola-szag legyen? hanem az: mi az a szag, mint erő? mint áll az anyagban? miképp emelkedik ki fészkekből? sat.

A szag jelenség, tárgyi léttünemény, általánostan uralkodó a természetben, mely rávezetőleg hirtökli az életet, melyből ő mint tünemény letesült.

A szagidegeket életre ingerli: olvitázhatlanul tehát cselekvőerő, de nem független, nem önállású, mert ekként az iztartó anyagokban két erő léteznék, a mi nem lehet; hanem erő igen is, de módosított, szüntelen kifelé ömlő vegyszugárzat. Vegyük fel érzéktő példál a sárga dinnyét, mely kívül és belül egy szaggal nyilatkozik, és mi ez? általánostan erővény a dinnyében, öszpontosult

természet a körfolyamos élethől, honnan a vékonyabb rész mint gáz kiemelkedik, s az anyagi határnál a föld légkörével találkozik, s a találkozásban a rokonság megalkotja a dinnye légkört, mely s zagnak nevezetik. Így van ez itt, de így van az egész természetben, mert az élet mindenütt körfolyam, melyben a be és ki az a jelvényes léttünemény, mely az élet tengelyét teszi.

A szag úgy lép föl, mint röperő (centrifuga), és ez általánostan uralkodó jelenség. Abból, hogy a szag mint elemisség a mi vastag anyagságunkban nem mindig képes magaránt érzelmet kelteni, nem következik, hogy ez vagy amaz anyagban hiányzik a szag, hanem következik az, hogy a jelvényes elemisség a nagyon anyagságoston észrevehetentül elsurranik, mintha nem is volna: hiszen idegrendszerünk nem egyenlőn érzékeny, egyőnknel egy kis kedvetlen ige képes egész indulatot gerjeszteni, midőn egy másikkban a mechanicus súlyhatás sem teszt valami különös visszahatást. Némelyeknél pedig a szaglóképesesség véggépl el lévön törlölve, semmi szagot nem érez: állítsuk-e ezért, hogy hogy a szag nem létezik, vagy nem általánost? — egyőnileg állíthatjuk, de ez le nem rontja az általánost igazságot, melyet a teremtés munkája hogy erre rendelt külszérkekkel örökített meg, s az önmozgó állatvilágot ez érzék által fűté a nagy természettel össze.

A szag erő, az erő percig sem lehet anyag nélküli, természetörvény szerint kell tehát, hogy a szag a test határást legott anyaggal szövetkezik. Mi van a test határást közvetlenül? a levegő, mely úgy behatároz a testet, hogy tőt sem lehet rászűrni, hol levegő nem volna: a levegő tehát a határnál az új kötelék, melyhez a szag szegődik, az új kötelék pedig viszi őt és terjeszti, merre őt mozgalmá viszi. És ha a szaggal telült lég az orra jön, az idegeket felingerli, s ezek a szagos légből magát a szagot, mint a szagnak ismét új kötelékei viszik a lélekhez, mert a léleknek, ennek az erőnagyságnak körébe szegetlen, bíralatlan anyagság nem mehet, ép úgy nem mehet, mint nem mehet a léggel kötött fény a szembe, mely tisztán levetteti az anyagságoston az erővel: az erő erő őhajt, mert csak az egyenlők ismerik meg egymást. Az orridegek a szagos levegőből igenis csak a szagot kapják ki, a maradék tovább megy a tudókbe. Már a maradék egészen tiszta marad-e szagtól, az a dolog lényegében nem tesz kárt.

A járványos torokgyík gyógyítása az első idősakban.

(Folytatás.)

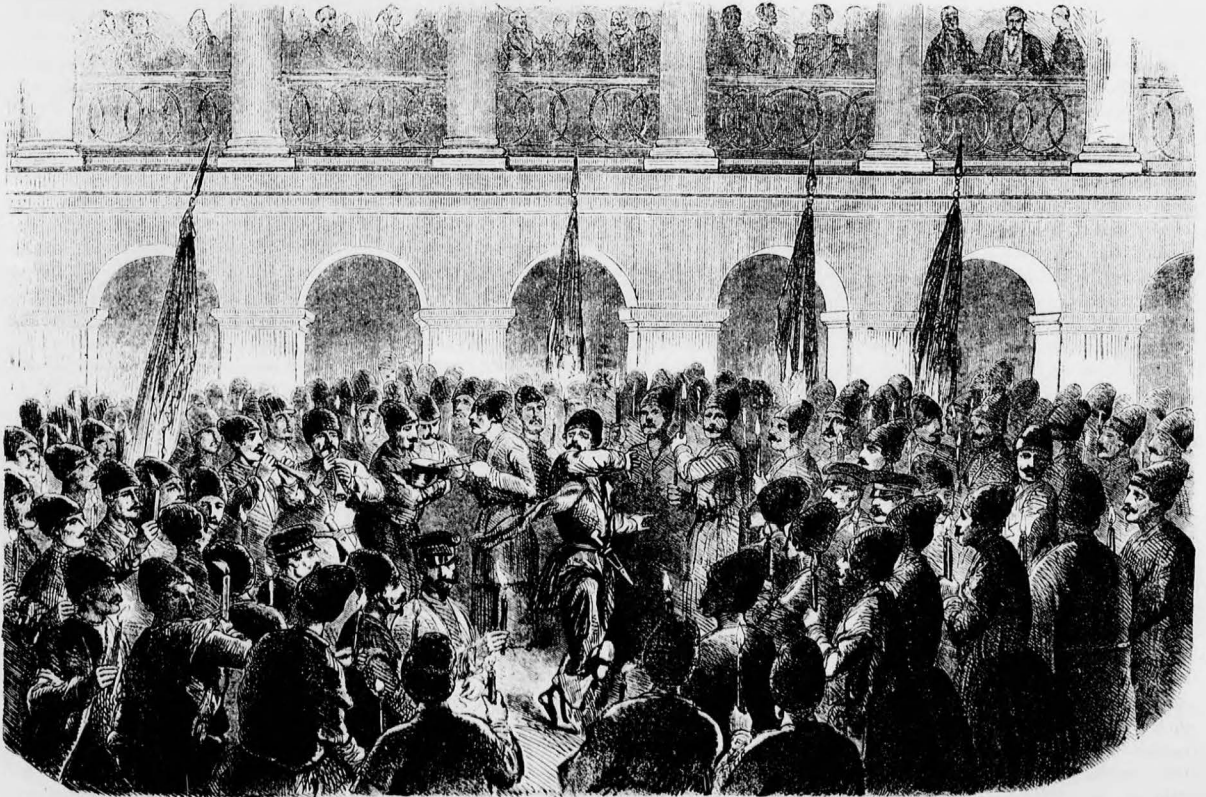
(Angina epidemica suilla.)

Adjuk pedig nem vízben, mert a víz a calomet nem olvasztja fel, s igen súlyos levén, az edényben marad hátra hasztalanul. Azért legjobb minden adagot puha kenyérbéllel öszszogyúrni, s ezt mint pilulát egyenkint a sertes torkába tolni, s hogy könnyebben lemenjen a száraz uton, utána lehet a torkába vizet önteni.

Ha a has megindul s élénk meg, semmire sincs egyébre szükségünk, mint a betegot gyakran fris vízzel megkínálni és erősen koplaltatni; de a másodikk napnál alig vihetjük a

Cserkesz táncvizalom.

Faklyatánc a herceg tiszteletére

koplaltatást tovább, mert közönségesen már nyugtalanokdni szoktak az ételért.

Történik, hogy az ily ápolás után is némelyek kornyadoznak, mi akkor szokott leginkább megtörténni, ha sem a vérzés, sem a hasfolyás nem igen jól megy; ily esetekben a szenes salétromot adjuk naponként háromszor, s az egészség szépen visszatér.

A Malacoknak az irt adag felét adjuk.

Ha a calomel helyett borkövet, vagy Glaubersót kötünk a Jalappához, egy öreg sertésre mindenképp két-három drachmát adunk.

Szeghetetlen törvényű tartassék: hogy a lábbadozók nagy étvágyuk jelentkezése miatt erősen ne tápláltassanak; megemlékezvén a szenvedésről, melyen túlestek: adassék nekik napjában többször, de a jóllakásig ne.

Második időszak.

Minden erőbeli folyam bizonyos pontig emelkedhetik, melyen túl ellenkező iránynak kell következni. Általános törvény a természetben. A nap láthatárunkon a délpontig mindig emelkedik, azután hanyatlal; a növény, a virág teljes kinyitáig emelkedik, azután hervad; az élet virágzik deléig, azután öregszik; a hegynek csak tetejéig mehetnek, azután lefelé van az út számomra stb. A járványos torokgyík is ily erőfolyam, mely a köztörvény szerint csak bizonyos pontig emelkedhetik, azután következnek az az ellenkező út, mely a halálba vezet; az erőbeli folyam első részét a torokgyík első felének, tulságnak, e selek-tív időszakának, a második részét másodikának nevezzük; a két fél középpontja a tetőpont: idáig a sertésben lakozó életerő, tevékeny, szembeszáll az ellenséggel, kitűz, harczol vele, s minden áron oda törekszik, hogy a lakába tört ellenséget — mely nyavalyának neveztetik, legyőzhesse, s ez által saját életét fenntartsa; de ha a tetőpontig e célt ki nem viheti, ott a tetőpontra öngyőzetik le, tevékenységétől megfosztatik, s teljesen az ellenség hatalmába esvén, mint rabnak ellenállhatatlán tűnni kell mindazt, mit győzedelmes ellensége rámer, rámeri pedig a halált, mely e második szaknak legvégűsö pontja.

Mikor az első időszakban segítség nélkül a torokgyík meggyógyul, akkor az életerő öntevékenysége által vívta ki e szerencsét, melyet a második időszakban nem tud felmutatni. Az elsőben tehát képes a győzelemre, de mivel a járvány alatt lehetetlen azt kitanulni, melyik sertésben van ily szerencsés életerő: azért a megtámadott s kétesen harczó életerőt az első időszakban segélyeznünk erkölcsi, a másodikban az életerő teljesen lehetetlen levén, természeti köteletség ilyen erkölcsi eljárás az első időszakban az, a mit ekkor felmutatunk: következik természeti köteleességünk, melyet a második időszakban kell felmutatni, és ezt következőleg teljesíthetjük:

A köztörvény szerint a torokgyík két szakon huzódik át: az első tulság, magas élet, lob; mi véreeresztő s hashajtó készletünk által ez a tulságot, magas életet lehangozni törekedünk; most a második időszakban erőhiány, megalázott élet áll előtünk: ösztönöz, életnevelő szerekkel kell tehát itt az életerőt támogatni, mi annyit tesz: amott alázunk, itt emelünk, ott gyöngítettünk, itt erősítettünk.

De mivel e két eselékvés egészen ellenkező egymással: igen természetes, hogy szörnyű s halálra vezető hibát követnénk el, ha e két teendőseget elvéte megfordítanók. Azért felette szükséges tudnunk, mikor van a második időszak bizonyosan jelen? ennek igen sok jele van, de a sok közül csak arra vigyázzunk: ha a szemből, orrból, szájból a nedv folyik, az első időszak bizonyosan átment a másodikba, mert a szem, orr és száj az első időszakban szárazak, a másodikban pedig a sertésből min den kifelét tolong; eddig nem ganajlott, most hasmenése levén, a salak csak egy folyik belőle; ha hasas, malaczeit elvetéli; ha feláll, tántorog, mint a részeg, s reszket; jelek ezek arra, hogy a torokdag megfenesedett, s az egész testet rothadási állapotba hozta: azért minden, mi előbb pangásban volt, most feloldatik, s kifelét tör magának utat (colliquatio).

E szerencsétlen időszaknak is kezdetét kell merészen megtámadni, merészen mondom: mert ha itt nem nyertünk, e szak gyors haladásában még a remény is szétporlik; szénpör, cámphor és aether sulfuricus itt a hős szerep, melyektől a szak kezdetén győzelmet várhatni.

Megjegyzem itt legott, hogy hiba volna a szénről úgy itélni, hogy e szakban ugyanis a szén az uralkodóelem, tehát ellenjavallatos; hosszas lennék, ha ellennézetemet erről kifejténné, e helyett emlékeztetbe hozom, hogy romlott, poszadt vízben is a tagadólagos elemek az uralkodók, mégis a szén javítja azt úgy meg, hogy a víz ihatóvá lesz: az állati testben sem tesz az hasonló jónál egyebet; hol a tapasztalat parentál, ott az elméletnek el kell némulni.

A három hős szert pedig egygyé alakítjuk, és mivel itt a sertés darabosat már nem nyelhet, vagy igen nagy erőszak által, azért folyó alakba kell őket szorítanunk; vegyünk egy kifejlett életkorú sertésre fél lat camphort, öntsünk erre annyit aether sulfuricust, a mennyi tökéletesen felolvastja, ez oldathoz adjunk egy kis kanányi szénpört, rázzuk össze az edényben, s adjunk hozzá fölmeszszely vizet: s ez a sertés orrössága a második időszak kezdetén. A szemből 2—3 óránként egy kanállal öntünk a beteg szájába mélyen, hogy félre ne menjen. Minél jobban távozott a nyavalya a kezdetől, annál erősebbre készíthetjük e szert. E mellett a betegöt öntözzük meg fekhelyében friss vízzel, ha nem úgy is mint villanyozás, és által, s ezt napjában gyakran meg kell tennünk: és csak így mondhatjuk el, hogy a segély irányában mindent megtettünk.

Nagyon figyelembe ajánlom, hogy ez időszakban a szer beadását ne bizzuk olyanra, a kinek kezén bármily csekély seb van, mert ennek szomorú következményei lehetnek, mint voltak már többször. Hogy pedig a járványos torokgyík uralkodása alatt a hentesek, zsír és szalonmaizérek szemmel tartandók, igen természetes; szeretik ugyan ők azt mondogatni, hogy csak a torkának volt baja, mi pedig természetannak alapok után azt állítjuk, hogy a járványos torokgyík első időszakában a sertés sohasem döglök el; a második időszak a sertés életének természetes gyilkosa; ne felejtjük, hogy e járvány a hőség terménye, s más természetű itt a daganat, mint a telen meghülésből keletkezett dag: ez is megfúlás által halált hoz, de tisztán helybeli, mint mikor késsel

disznót öltünk; de a járványos torokgyík az egész testre kiterjed, s hasonlíthatjuk a typhushoz.

A Gazdasági Lopok után.

Zárt erjedésről.

A bor nemesítéséről oly sokat irtak, és a sok között oly tanok is voltak felállítva, melyek a bor hamisításról némi szaggal bírnak, azonban nagy nyereséget végett oly bortermesztők részére, kik oly vidéken bírnak szőlőt, hogy boruk a távolabb vitel ki nem állják. Ha a nemesítés, vagy ha szabad mondani, pancsolás megtörténik a nélkül, hogy az ország jó híri borainak neve azszal koczkatatik, igen helyen van, és ha a külföldiek csak úgy és nem eredetiségökben kívánják a magyar bort, használják; de használják azt a borkereskedők is üzletük emelésére, miért maradnának a természetek hátra: ezekre, mondom, a felállított tanok tán helyes-selhetők, de minthogy nem minden vidéki bor bir annyi szeszszel, hogy külföldre vitethessék; de igen a gazda annyi erővel, hogy borán javíthasson, egy pár fokkal feljebb emelhesse, zamatot, jó ízt adhat, ezt az utolsó szegény ember is teheti; azért szólni kívánok általánosan, san és különösen a szegényebb szőlős-gazdáknak, a gazdagabbak úgy is tudnak magukon segíteni eszényűkkel.

Nem lehet a szőlős-gazdákat szüret felé eléggé figyelmeztetni, hogy különös figyelmet fordítsanak oly dolgokra, melyek egyedül őket illetik, mint hogy akkor szüreteljen a gazda, midőn szőlője már tökéletesen megérett, pedig ez teljes lehetetlen mindaddig, míg törvényileg az egész hegy reá nem leszen szorítva; másképp a legjobb akarat is megdőli; mert a hegyen egy pár szőlő maradjon hátra a rendes szüreteléstől, bizonyára alig fogja az illető szőlőjét megmenteni, ha csak oly áldozatokkal nem, melyekre a kevés hasznót talán vagy az egészet is reá költéni. E volna pedig az általánosabb nemesítés első regulája, de minthogy kivihetetlen; tehát a szorgalmatos gazda nyuljon oly eszközökhöz, melyek borait a lehetőségig nemesítik. Tiszta edények és különösen tiszta hordó, a penészes szőlőfűrtök távolítása, és midőn ezek megvannak, a zárt erjedés, mi sem fáradságba, sem idő vesztésébe nem kerül; költség pedig oly csekély az eredményhez, hogy nem is számítható. Egy egy 10—12 akós hordóra való gépezet Pesten, Lang fazekasmesternél 50 ujkrért kapható, melyet minden fazekas képes készíteni. Ezen gép a nem egészen teli hordóba állítatik, oldala bemázoltatik agyaggal, hogy jó zárva legyen: általában egy kevés mésvíz öntetik, a pohár a felső részre állítatik, hogy vége a mésvízbe érjen, mely által a levegő egészen elzárva vagyon; később ha a mésvíz kiszáradt, utána öntetik; kiszárad pedig azon okból, mert az erjedés következtében a szén-savany, melynek erpülése pinczékben már több ember életébe került, fölfogatik a mésvíz által, és képződik az úgy nevezett Gips, mely kemény test, a többi részek pedig, melyek a nyitott erjedésnél részint el vesznek, visszamaradnak az erjedésnél a hordóban, és innen van, hogy az ily bor zamatosabb és szeszesebb; azon előny is van, hogy a zárt pinczében is veszedelem nélkül bemehet a gazda, ha hordóin el van látva ezen gépezet-

kével. Vegytanilag részletesebb oktatást lehetne adni; de félt; hogy hosszadalmasnak találhatván, talán nem minden ember olvasható végig, és így csak rövid, mindenkitől érthető akarván lenni, szándékom csak az, hogy szüretelődésnél minden szegény ember hordóján e gépezetet láthassuk.

Setupa.

Régiségtan.

* Prága környékén a nagy Okor-vár romjai közelben szántás alkalmával egy lefalazott pogány sirra találtak, melyben kelet felé fordulva, s fejtét egy háromszögletű kőre hajtva egy női csontváz feküdt: kezén bronz-köcsütyűk, jobb fülé helyénél pedig igen díszes művi függő találatot. Nehány mellék sír is törtétt föl aztán ugyanott, de az azokban hamvadó maradványok mellett semmi ékszert sem leltek, csak egy csontváznak volt kezén-lában nehéz vasláncz.

* Bécsben a Szent István tornyát most újítják; mint tudva van, ezen ő toronyok kövei már annyira porhanyókká lettek, hogy a csusot egészen le kellett bontani, s öntött vasból helyettesíteni a töredezett góth cirkádákat. A jelenlegi újításnál pedig azt találták, hogy egész az óráig le kell szedni a köveket, mert már azok a vaskúp nyomását meg nem bírják, — hihetőleg ezen újonnan lebontandó kőanyagok helyét is vassal fogják pótolni.

Had- és tengerészet.

* A porosz erősségek egyik legjellesike Spandau jelenleg jobban megerősítették, $\frac{1}{4}$ mérföldnyi kerületben 14 új csillag-redannal vétetvén körül. — A komáromi új erődök — különösen az úgy nevezett monostoriak építése is folyton halad, az e vár építés kedveért létre hozott kőhordó vasut az almási márvány-hegyekből mindegyre szállítja az építési anyagokat, melyek leginkább 5 szögletre kifaragott kövekből állanak, s kittel illesztetnek össze.

* Az osztrák tengerészeti igazgatóság két nagy csavarifregatte építést határozta el; e gőzösök a polai hajógyárban fognak készíteni, s mindegyiken 50 ágyu leend.

* A hessen-homburgi vadászatonaságról írják, hogy annak még mindig tűzköves puskái vannak. Mindunk Magyarországon még a szőlőpásztorok is ütöcsögyverekkel puffoghatnak, pedig mi nem vagyunk ám oly közel a lüthi híres fegyvergyárhoz, mint Hessen-Homburg.

Művészet.

* A weimari műkiállításán különösen kitűnt egy Genelli nevű festész, négy mind görög tárgyú aquarellja által, melyek e következtek: Apollo pásztorok között; Homér; Aesopus és Sapho.

* A Brüsszelben föllállított nagyszerű congressus-ozslap telelelése csakugyan végehez ment e hó elején, azonban az ozslap négy szögletén álló óriás bronzképzobrok még akkorra el nem készíthetvén: gypsz-státuák által helyettesítettek. Az ozslap egyébiránt oly magas, hogy tetejére 166 lépcső vezet föl.

Egyház és iskolák.

* A pápa egy új szerződésben Spanyolországgal a spanyol egyházi és papi javadalmak előidegenítetlenségét újlag megerősítette. Hogy mily roppantak a spanyolországi egyházi javadalmak, kitűnik egy mostani hiteles összeírásból, mely szerint a zárdrák fekvő birtokai 600; a világi papságé pedig majd 2000 millió real értékűek.

* Az „Evangelical Alliance“ ideai nagy gyűlésében elhatározta, hogy a protestantizmusnak Irlandban való terjesztése végett ott erős propagandát fog szervezni.

* A Gusztáv-Adolf egyesület tőkét a vallási buzgalom által megdergye szaporítatnak, úgy, hogy ezen üdvögyeletnek tevékenységi köre mind tovább tovább terjedhet. A legközelebbi évben is, 130,000 porosz talérral osztogatott ki e jótékony intézet mindenféle országban szükülködő egyházaknak.

Építészet.

* Koblenznel a Rajnákn keresztül nagyszerű hid létesítését tervezik; azonban, hogy kő- vagy lánczhidat építsenek-e? még nem egyeztek meg.

* Új-Görögországban nincs egyetlen vasutja sem; Athene s Pyrius között akartak néhány évvel ezelőtt egy alig pár mérföldnyi pályát építeni: de az is megbukott; most egy amerikai vállalkozókból alakult társulat akar ugyanott legalább egy lőerőre készített vasutat készíteni.

* A wormsdi dom megújítására 20,000 frt. gyűlt össze, s bár e költség a teljes kijavítási kiadásokat negyedrésznnyire sem fedezi: mindazáltal az építés a német lapok szerint jó remény fejében megkezdetett.

Mi hír Budán?

A Liszt-féle cigánypör még folyvást tart. Egy műbarát szeretné most már tudni, hogy a Liszt feketedik-e meg a cigányoktól, vagy a cigányok fehérednek-e meg a Liszt től?

— A dunagőzhajzási társulat 121 gőzösének 12,395 lőereje van. — A tisztelt társulat ezen roppant erejéből a közönség idáig csak a rugdaló dázást vette észre.

— Az ideai szüretnek siralmasan ütnek ki. A ki nem hiszi, majd megérzi a boron, melyben annyira lesz majd a víz, mintha a Dunát is belesírták volna.

— A Széchenyi-Kolonits-féle alapítványból hajlott koru vagy elerőtlenedett katolikus magyarok segélyjeit kaphatnak. El fog csudálkozni az Allgemeine Zeitung, hogy a magyar ember számára is maradt még segélypénz, holott ő már hatvan esztendő óta élődk rajtunk.

— Az akademia legközelebb pályaverseny eredményét hirdeti ki; hanem az a furcsa, hogy ezelőtt három héttel azt is tudtuk, hogy a másodiknak jelöltje Szász Károly, és hogy bár nem volt a másodiknak

jutalom ígérvé, mégis külön kedvezménykép tiz aranyat kap. Maholnap a „Komáromi kalendarium“ nem csak az időt jövendeli meg, hanem a pályanyerteseket is.

— A lapok hirdették, hogy Hegedüs né arczképét már a muzeumnak ajándékozták. Igen is megkapja a muzeum; hanem ehhez előbb a következő diák szavak szükségeseik: pictor: festész, pecunia: pénz, emas: végyet, habebis: lesz! Most már tessék az egészet magyarra fordítani.

— Kliegl aratógépet talált föl, melylyel egy ember egy egész holdat arathat le három óra alatt. No, így aztán már reménye lehet a nyomtatás számára is valamit tenni; ha előbb az aratásban meggazdagodott.

— Egyik lapitásunk megbotránkozik azon, hogy midőn legjelesebb írónk egyike Pestre készült irogatás végett, valaki azt gondolá, hogy másolásból akar élni! Ez csak párja annak, midőn K. Á. pesti ügyvéd Kazinczyt meglátván, midőn kérdezkedése nyomán nevét is megmondák neki, bámulva mondá: ez az írók?

— Szabó szinagzatgot mérőrájk, hogy az aradi szinpadon majmokat léptet föl. Ne féljenek önök, Szabó ur már nevénél fogva is hivata van arra, hogy még kecskét is léptessen föl.

— Bösingben egy vadász nejt lőtte agyon, s menségeül azt hozta föl, hogy ő znek nézte. A ki ezt elhiszi, arról meg azt mondják, hogy birká.

— Ez évnegyedben irodalmunk két lapal öregbedett. Annnyira ö r e g b e d ü n k, hogy maholnap senki sem csudálkozik azon, hogy megöszülünk.

— A „Pesti Napló“ ugyancsak leczkézi az Österreichische Zeitungot. Bizony azok a bécsi collegák tultesznek azon a gyereken, ki azt hitte, hogy a varrótút úgy lyukasztják ki, hogy egy fazékban a tüket addig rázzák, míg egyik a másikat kilyukasztja.

— Az írói segélypénztárról már beszélnek. A ki annál többet tud, tartsa föl az újat.

— A „Zöld ördög naptára“ is megjelent, hanem reméljük, hogy a mit beszél, nem olyan zöld, mint a neve.

— Bécsből kedves vendégünk érkezett néhány napra, Frankenburg Adolf, az egykori „Életképek“ szerkesztője. Az élet talán csak megvolna még valahogy, kedves Frankenburg barátunk; hanem a képek nagyon megsavanyodtak.

Felelős szerkesztő: Vas Gereben. — Kiadó: Werfer Károly.

HIRDETÉSEK.

Emerling szállodája István herceghez Pesten,

ajánlja magát díszesen és kényelmesen bútorozott szobáival és termeivel, melyek a legszebb kildatást nyújtják a **Dunára, lánczhidra,** és a **gőzös-kikötőre.** Ezen szálloda, mely Pestnek egyik legszebb táján, a közlekedés központján és a vasuthoz közel fekszik, magában foglal 2 nagy éttermet, egy **udvar kertet,** egy reggeliző erkélyt, egy párisi mintára bereendezett kávéházat hazai és külföldi lapokkal; azokivül találni még ott jó francia konyhát, valódi bel- és külföldi borokat, párosulva a leggyorsabb szolgálattal. (26—3—3)

Különös olcsóság!

a felső-dunasoron fekvő fakirakó-helyen több száz öl bükk-hasábfá

11 osztrák értékű forintért eladandó.
Luezenbacher testvérek.

Őszi idő, drága idő,
és mégis mindenki éhét a „Kömló kertben“ jutányosan enyhítheti.

Árak osztrák értékben:

Tetszés szerint választható reggeli	10 kr.
Egy pohár schweebachi márcziusi sör	9 „
„ csizma „	17 „
„ pohár „ Bockesör	10 „
„ csizma „	19 „
„ pohár pesti márcziusi sör	5 „

Gyors szolgálattól, hamisítatlan italoktól és jóízű ételkekről kezeskedik

ZARTL L.

vendégfőis.

WALSZER FER. HARANGÖNTŐ.

a kerepesi-ut és nagykeresztutca szögletén
PESTEN.

ajánlja magát a t. cz. közönség és érdemes községeknek tetszés szerinti nagysága s tiszta egész **őszhangzatu harangok**, valamint legújabb szerkezeti **tűz-feeszkendők** készítésére. A tűz-feeszkendők bátorodik különösen a biztosítási társulatok szives figyelmébe annyiival is inkább ajánlani, mert ezek készítésénél főleg azon szerkezetét tűzte ki alapul, mely a lipseai biztosító-társulati által czélszerű használatra s igen könnyű elszállíthatósága végett, mint a gyakorlattal is dicserőleg ismertettet el. (22—6—3)

Gumi-czipők

a legújabb minőségben és nagy választékban alulról által a legjutányosabb áron eladtnak. Miért is tiszteletteljes megbívatást teszi

OSZWALD ANTAL
a nádor utcában 20. sz. a. saját házában.

(25—6—3)

GÓZLISZT-RAKTÁR.

Alulról tisztelettel értesíti a t. cz. közönséget, hogy ő a már évek óta.

WIESER RUDOLF

név által fennálló lisztkereskedést a Zrínyi-utcában 2. sz. a. megvette és ugyanott Blum János ur jeles gézmalmból magát igen nagy liszt készlettel ellátta; midt is bátorodik a tisztelt közönséget tőli szükségleteinek beszerzésre alízattal meghívni. (24—3—3)

Müller Antal.

ÉGETŐ-OLAJ ÁRLESZÁLLÍTÁSA.

Miután a hosszú esték kívánatosá tesznek egy szép, de jutányos világítást, alulról bátorodik a tisztelt közönséget értesíteni, hogy rála a mai napról fogva a legjobb **kétszer finomított repolajának fontja 36 kron** adatik el.

Ez említett olaját, melyet már 14 óta a legismertebb olajgyárak egyikéből veszek, elvállalok **minden kezeskedést**, hogy az mind tartós égése, mind tiszta szép világítása által, mindennemű ebbeli versenyt biztosan megálhat.

Ezen olajnak égése tiszta, szép és szag nélküli, tekintet nélkül arra, hogy minő lámpában égettetik, vagy ha az nem is DITMAR ur, hanem más jöhettől olajgyárból került legyen is ki, miről mindenki egyszeri kísérlet után személyesen meggyőződhetik.

Huszonöt fontnyi vagy magasabb mennyiségű vételeknél még külön árleandóked tétnek.

Valódi Mily- és Apollo-gyertyák nálam szinte jutányos áron kaphatók.

EDER F. M.

polgári fűszer- és borkereskedő a váci-utcában
Nádor-szállodával átellenben az „arany elefánthoz” Pesten.

(34—1—*)

Alulról legf. engedelményel Pesten fennálló

FINEVELŐ-INTÉZETÉBEN

folyó évi octob. 1-én

kezdődő tanfolyamra felvételenk **kosztra** és egész ellátásra vagy egyedül **oktatásra** 8—16 éves ifjak, kik az

elemi-, real- v. gymnasiumi tantárgyakban
oktatandók.

Ezen oktatást vehetik a kosztos növendékek az intézetben vagy a szülők kívánata szerint nyilvános tanintézetben, mely esetben az intézet részéről correpetitívóval látatnak el.

Francia nyelv- s rajzoktatásban minden növendék külön díjazás nélkül részestül; egyéb idegen nyelvek, **zeneoktatás** stb. szakértő és a szülők által fizetett mesterek által adatik.

Bővebb tudósítást a felvételi feltételek és az intézet belszerkezetéről nyerhetni személyesen 8—12 óráig délelőtt.

MUTSCHENBACHER ALAJOS,

pesti egyetemenben a francia nyelv s irodalom tanára.

(31—3—2)

Belváros, czukor-utca 5. szám, második emelet.

A találmányok és javítások a fogászat körében.

Fogsorok rugók nélkül, fogsorok vagy egyes fogok Hippopotamus alapra, vulcanizált cautchuk amerikai mód szerint, mindennemű francia és angol mód szerint készített fogak és összerofrasztott fogsorok; általában az újabb kor mindenféle találmányai és javításai, ha azok a használatra való-dílg czélszerűnek bizonyulnak be, általam a legkisebb részletekig pontosan és czélszerűen alkalmaztattnak.

HEKSCH G.

(21—6—4)

fogorvos József-téren 3. sz. a. a főbbank átellenben.

Feltűnő olesón

kaphatók mindennemű posztó-czikkek, a legújabb divatszertint kabát-, nadrág- és mellénykelmek az őszi és téli időszakra, **Bretschneider Zsigmondnál** uri-utcában 12. sz. a. a szerviták átellenben. (27—3—3)

Photogen- és photogen-

LÁMPA-RAKTÁR.

Photogen (hydrocarbure, szénvízilégy), mely azonban el nem eszerelendő más új találmányú világítószerekkel, **mindennemű világításra** legjobban ajánlat; és fehér lángjának **rendkívül világítás, nagy olesósága**, de leginkább **hosszu ideig tartó égése** által a repolaj és más efféle világítószerek fölött az elsőbűtget méltán megérdemli.

Egy font valódi photogen 3' szűles bűllet, mely két steeringyertya lángjának erővel bír és 54—56 óráig is elég, kerül 16 uj krba; emel-fogva **egy órai világítás** körülbelül 1/2 uj krba kerül, oly lámpáknál pedig, melyeknél a bűl 7'' szűles, 38—40 óráig ég; miközben két steeringyertya világító erőtől önzestül szét magakörül, **egy órai világítása** mindamellett csak 1 1/2 uj krba kerül.

A photogen-lámpák mindenféle nemre nálam nagy választékban és a legjutányosabb gyári áron megszerezhető; az utatásítást figyelembevételével kezelésük igen tiszta és kényelmes.

Illatos photogennel szinte szolgálhatok.

Miután a **bécsi es. k. légszuszó-lámpagyár, melytől én** czikkemet veszem, az őszi és téli folytán teendő nagyszámú megrendeléseknek alig lesz képes elegend tenni, tehát főlköröm a t. cz. közönséget, hogy nagyobbzámu lámpák vagy utezalámpák szükségzése esetében, azt velem idejében tudassa, hogy a kellemetlen hátráltatás elkerültessek.

NADLER J. Wm.,

es. kir. szab. nagykereskedő, Zrínyi-utca 9. sz. a.

(17—12—6)

Fontos jelentés mindazoknak kik alsótósti sérvényben szenvednek.

Osztetky Ferencz fűszerkereskedő Pesten a váci utcában a vörös rák-hoz, 3 ft. 68 kr. o. é. bérmentes beklidése mellett Magyar és Erdélyhon számára megbízásokat fogad el a mind küll-, mind belföldön számtalanszor megkísértett és alsótósti sérvényekre mindig jó hatásúnak tapasztalt gyógy-szerre, mit alantabb álló bizonyítványokkal is támogatott, melyek a kigyógyítottak részéről hálájuk jeléül **Dr. Krüssy Athernek Galba** (Helvezia) küldettek.

Bizonylat.

Alulról ezenem bizonyítom, hogy 15 évig szenvedtem alsótóstisérvényben, és ambr csak három hónapig használtam az ön által ajánlott kenőcsöt, mégis ezen bajomtól teljesen nehézmunkálkodásom daczára is egészen megszabadultam. — Isten áldja meg önt ezen találmányáért.

Pest, Sept. 28. 1858.

Ahlhaus Jakob,

lakatos-mester Ó-Budán 235. sz. a. 56 éves.

Bizonylat.

Ifjúkorom óta kettős sérvényben szenvedtem, és Isten után önnék köszönöm, hogy kenőcsének használata után ezen bajom megszűnt. Fogadja köszönetemet.

Monor, October 15. 1857.

Gáál József, ügyvéd.

Bizonylat.

Én ezenem bizonyítottam önnék, hogy 6 éves fiam Gergely, ki már születése óta burok-sérvényben kiállott, az ön kenőcsének hat heti használata után ismét tökéletesen visszanyerte egészségét, miután két év óta a sérvénynek semmi nyoma sem mutatta magát. — Isten áldja meg önt találmányáért.

Pest, Márczius 3-án 1859.

Haldinger György,

(16—12—6) vendégfő Pesten, Józsefváros, kenderutca 7. sz. (32—2—2)

HIRDETÉS.

EGYETEMES ELADÁS

a dorottya-utcai régi harminczad épületben levő

VÁS ZON R A K T Á R B A N .

Az alírt tömeggondnokság által mindenféle **vászonneműk, asztalruhák, zsebkendők és kész fehérruhák** becsáron eladtnak.

A két testvérváros, valamint a vidéki t. lakosságnak alkalom szolgáltatnak most a vászonneműekhez — azoknak újabbán igen magasra szök-kent árak daczára — olesón juthatni